

Частина перша СТАРИЙ ПІРАТІ

Розділ I СТАРИЙ МОРСЬКИЙ ВОВК У ТРАКТИРІ «АДМІРАЛ БЕНБОУ»¹

Сквайр² Трелоні, лікар Лівсі та інші джентльмени попросили мене написати все, що я знаю про Острів Скарбів. Їм хочеться, щоб я розповів усю історію, від початку до кінця, не приховуючи жодних подробиць, крім географічного положення острова. Вказувати, де лежить цей острів, зараз ще неможливо, тому що і тепер там зберігаються скарби, яких ми не вивезли. І ось нинішнього 17.. року я беруся за перо і подумки повертаюся в той час, коли мій батько мав трактир «Адмірал Бенбоу» і в цьому трактирі оселився старий засмаглий моряк із шабельним шрамом на щоці.

Я пам'ятаю, неначе це відбувалося вчора, як, важко ступаючи, він дістався до наших дверей, а його морську скриню везли за ним на

¹ Бенбоу — англійський адмірал, який жив наприкінці XVII століття.

² Сквайр — дворянський титул в Англії.

тачці. Це був високий, сильний, важкий чолов'яга з темним обличчям. Просмолена кіска стирчала над коміром його засмальцьованого синього камзола¹. Руки в нього були шкарубкі, у якихось рубцях, нігті чорні, поламані, а шабельний шрам на щоці — бруднувато-білого кольору, зі свинцевим відтінком. Пам'ятаю, як незнайомиць, на-свистуючи, оглянув нашу бухту і раптом загорлав стару матроську пісню, яку потім співав так часто:

*П'ятнадцятеро аж на скриню мерця.
Йо-хо-хо, і ще пляшка рому!*

Голос у нього був старечий, деренчливий, верескливий, як скрипуча вимбівка².

І ціпок у нього нагадував ганшпуг³. Він грюкнув цим ціпком у наші двері і, коли мій батько вийшов на поріг, грубо зажадав склянку рому.

Ром йому подали, і він з виглядом знавця взявся неквапом смакувати кожен ковток. Пив і поглядав то на скелі, то на трактирну вивіску.

— Бухта зручна, — сказав він нарешті. — Непогане місце для таверни. Багато народу, приятелю?

Батько відповів, що ні, на жаль, дуже мало.

— Ну що ж! — сказав моряк. — Цей... саме для мене... Гей, приятелю! — гукнув він чоловікові, що котив за ним тачку. — Під'їжджай-но сюди і допоможи мені витягти скриню... Я поживу тут недовго, — продовжував він. — Чоловік я простий. Ром, свиняча грудинка і яєшня — ось і все, що мені потрібно. Та отой мис, з якого видно кораблі, що проходять морем... Як мене називати? Ну що ж, кличте мене капітаном... Еге, я бачу, чого ви хочете! Ось!

І він жбурнув на поріг три чи чотири золоті монети.

¹ Камзол — чоловічий одяг до колін, що був поширений у європейських країнах у XVII—XVIII ст.

² Вимбівка — важіль шпиля (коловорот, що служить для підйому якоря).

³ Ганшпуг — важіль для підйому вантажів.

— Коли ці скінчаться, можете прийти і сказати, — промовив він суворо і зиркнув на батька, як начальник.

І справді, хоча одяг у нього був поганенький, а мова брутальна, він не скидався на простого матроса. Його радше можна було прийняти за штурмана або шкіпера¹, що звик, аби йому підкорялися. Відчувалося, що він любить розпускати руки. Чоловік з тачкою розповів нам, що незнайомиць прибув учора ранком на поштових до «Готелю короля Георга» і розпитував там про всі постоялі двори, розташовані поблизу моря. Почувши про наш трактир, мабуть, гарні відгуки і довідавшись, що він стоїть осторонь, капітан вирішив оселитися в нас. От і все, що вдалося нам довідатися про свого постояльця.

Людиною він виявився мовчазною. Цілісінькі дні блукав берегом бухти або піднімався на скелі з мідною підзорною трубою. Вечорами сидів у спільній кімнаті в самому кутку, біля вогню, і пив ром, злегка розбавляючи його водою. Він не відповідав, якщо до нього зверталися. Тільки подивиться люто і засвистить носом, як корабельна сирена в тумані. Незабаром ми й наші відвідувачі навчилися обминати його. Щодня після прогулянки він цікавився, чи не проходили нашою дорогою якісь моряки. Спочатку ми думали, що йому бракує компанії таких самих гульвіс, як він сам. Але зрештою зрозуміли, що він бажає бути подалі від них. Коли якийсь моряк, долаючи прибережну дорогу до Бристоль², зупинявся в «Адміралі Бенбоу», капітан спочатку розглядав його через завісу у дверях і тільки після цього виходив до вітальні. У присутності подібних людей він завжди сидів тихо, як миша.

Я ж бо знав, у чому тут справа, тому що капітан поділився зі мною своєю тривоگوю. Одного разу він відвів мене вбік і пообіцяв платити мені першого числа щомісяця

¹ Штурман — фахівець із водіння суден; шкіпер — командир річкового судна.

² Бристоль — порт на південному заході Великої Британії.

*Ціліснітькі дні блукав берегом бухти або піднімався
на скелі з мідною підзорною трубою.*

по чотири пенси сріблом, якщо я «пильнуватиму, чи не з'явиться одноногий моряк» і повідомлю йому відразу ж, як тільки побачу такого. Коли наставало перше число і я звертався до нього по обіцяну платню, він тільки сопів носом і люто дивився на мене. Але не минало й тижня, як, подумавши, він приносив мені монетку і повторював наказ не пропустити «одноногого моряка».

Цей одноногий моряк переслідував мене навіть уві сні.

Бурхливими ночами, коли вітер тряс усі чотири стіни нашого будинку, а прибій ревів у бухті й у стрімчаках, він снівся мені на тисячу ладів, у вигляді тисячі різних дияволів. Нога була відрізана в нього чи по коліно, чи по самісіньке стегно. Часом він здавався мені якимось страшним чудовиськом, у якого одна-єдина нога росте із самої середини тулуба. Він ганявся за мною на цій одній нозі, перестрибуючи через тини й канави. Недешево діставалися мені мої чотири пенси щомісяця: я розплачувався за них цими огидними снами.

Але хоч яким страшним був для мене одноногий моряк, самого капітана я боявся набагато менше, ніж усі інші. Траплялися вечори, коли він випивав стільки рому з водою, що голова в нього йшла обертом, і тоді він довго залишався в трактирі та горлав свої старовинні, дикі, жорстокі морські пісні, не звертаючи уваги ні на кого з присутніх. А часом запрошував усіх до свого столу і вимагав склянки. Запрошені тремтіли з переляку, а він змушував їх або слухати його розповіді про морські пригоди, або підспівувати йому хором. Стіни нашого будинку двигтіли тоді від «йо-хо-хо, і ще пляшка рому», тому що всі відвідувачі, боячись його шаленого гніву, намагалися перекричати один одного і співати якнайгучніше, аби капітан залишився ними задоволений, тому що в такі години він був нестримно грізний. Він то грюкав кулаком по столу, вимагаючи, щоб усі замовкли; то лютував, якщо хтось перебивав його будь-яким запитанням; то, навпаки, дратувався, коли до нього не зверталися із запитаннями, тому що, на його думку, це

доводило, що слухають його не уважно. Він нікого не випускав із трактиру — компанія могла розійтися лише тоді, коли його долала дрімота від випитого вина. Тоді він, похитуючись, шкутильгав до своєї постелі.

Але найстрашнішими були його розповіді. Жахливі оповідки про шибениці, про ходіння по дошці¹, про шторми і про Драй Тортугас², про розбійницькі кубла й піратські подвиги в Іспанському морі³.

Судячи з його розповідей, він провів усе своє життя серед зірвіголів, які тільки бували на морі. А лайка, що вилітала з його рота після кожного слова, лякала наших простодушних сільських людей не менше, ніж описані ним злочини.

Батько постійно повторював, що нам доведеться закрити наш трактир: капітан віднадить усіх відвідувачів. Кому хочеться витримувати такі знущання і тремтіти від жаху дорогою додому! Проте я думаю, що капітан, навпаки, давав нам скоріше прибуток. Щоправда, відвідувачі боялися його, але через день їх знову тягло до нього. До тихого, закуткового життя він додав якусь приємну тривогу. Серед молоді знайшлися навіть шанувальники капітана, які заявляли, що вони захоплюються ним. «Справжній морський вовк, наскрізь просолений морем!» — вигукували вони.

На їхню думку, саме такі люди, як наш капітан, зробили Англію грозою морів.

Але, з іншого боку, ця людина справді завдавала нам збитків. Тиждень минав за тижнем, місяць за місяцем; гроші, що він дав нам після своєї появи, давно вже витратили, а нових грошей він не платив, і батько не наважувався вимагати їх. Варто було батькові заїкнутися про плату, як капітан з люттю починав сопіти. Це було навіть не сопіння,

¹ Ходіння по дошці — вид страти. Засудженого змушували йти по неприбитій дошці, один край якої виступав у море.

² Драй Тортугас — острови біля Флориди.

³ Іспанське море — стара назва південно-східної частини Карибського моря.

а гарчання; він так дивився на батька, що той нажахано вилітав із кімнати. Я бачив, як після подібних спроб він у розпачі заламував руки. У мене немає сумніву, що ці страхи значно прискорили сумну й передчасну батькову смерть.

За весь час свого перебування в нас капітан ходив в одному й тому самому одязі, тільки придбав у торговця кілька пар панчіх. Один край його капелюха обвис; капітан так і залишив його, хоча у сильний вітер це завдавало клопотів. Я добре пам'ятаю, який у нього був дірявий камзол; скільки він не лагодив його нагорі, у своїй кімнаті, зрештою камзол перетворився на лахміття.

Жодних листів він ніколи не писав і не одержував нізвідки. І ніколи ні з ким не розмовляв, хіба тільки якщо був дуже п'яний. І ніхто з нас ніколи не бачив, щоб він відмикав свою скриню.

Тільки один-єдиний раз капітанові зважилися заперечити, і відбулося це в останні дні життя мого нещасного батька.

Якось увечері до хворого прийшов лікар Лівсі. Він оглянув пацієнта, нашвидку з'їв обід, яким почастивала його моя мати, і спустився до загальної кімнати викурити люльку, чекаючи, коли приведуть йому коня. Кінь залишився в селі, тому що в старому «Бенбоу» не було стайні.

До спільної кімнати завів його я і пам'ятаю, як цей витончений, ошатно одягнений лікар у білосніжній перуці, чорноокий, прекрасно вихований, вразив мене своєю несхожістю із сільськими телепнями, що відвідували наш трактир. Особливо різко відрізнявся він від нашого воронячого пугала, брудного, похмурого, огрядного пірата, який нализькався рому і сидів, навалившись ліктями на стіл.

Раптом капітан заревів свою вічну пісню:

*П'ятнадцятеро аж на скриню мерця.
Йо-хо-хо, і ще пляшка рому!
Пий, і диявол тебе доведе до кінця.
Йо-хо-хо, і ще пляшка рому!*

Спершу я думав, що «скриня мерця» — це та сама скриня, що стоїть нагорі, у кімнаті капітана.

У моїх страшних снах ця скриня нерідко поставала переді мною разом з одноногим моряком. Але потроху ми так звикли до цієї пісні, що перестали звертати на неї увагу. Цього вечора вона була новиною тільки для лікаря Лівсі і, як я помітив, не справила на нього приємного враження. Він сердито подивився на капітана, перед тим як продовжити розмову зі старим садівником Тейлором про новий спосіб лікування ревматизму. А тим часом капітан, розпаленівши від власного співу, грюкнув кулаком по столу. Це означало, що він вимагає тиші.

Усі голоси змовкли водномить; тільки лікар Лівсі продовжував свою добродушну й голосну оповідь, пихкаючи люлькою після кожного слова. Капітан пронизливо глянув на нього, потім знову вдарив кулаком по столу, зиркнув ще пронизливіше і раптом закричав, супроводжуючи свої слова непристойною лайкою:

— Гей, там, на палубі, мовчати!

— Ви до мене звертаєтеся, сер? — запитав лікар. Той підтвердив, що саме до нього, та ще й вилаявся знову.

— У такому разі, сер, я скажу вам одне, — відповів лікар, — якщо ви продовжите пиячити, то незабаром позбавите світ від одного із найогидніших мерзотників!

Капітан розлютився. Він скочив, витяг і відкрив свій матроський складаний ніж та почав погрожувати лікареві, що пришпилить його до стіни.

Лікар навіть не ворухнувся. Він продовжував говорити з ним, не обертаючись, через плече, таким самим голосом — може, тільки трохи голосніше, щоб усі могли чути. Спокійно і твердо він вимовив:

— Якщо ви зараз же не сховаєте цього ножа до кишені, клянуся вам честю, що ви будете теліпатися на шибениці після першої ж сесії нашого роз'їзного суду.

Почався двобій їхніх поглядів. Але капітан незабаром

здався. Він сховав ножа й опустився на стілець, гаркнучи, мов побитий пес.

— А тепер, сер, — продовжував лікар, — оскільки мені стало відомо, що в моєму окрузі перебуває подібна особа, я буду здійснювати над вами найсуворіший нагляд удень і вночі. Я не тільки лікар, а ще й суддя. І якщо до мене дійде хоч одна найменша скарга — хоча б тільки на те, що ви вдалися до грубощів... як-от зараз, — я вживу рішучих заходів, щоб вас забрали і вигнали звідси. Більше я нічого не скажу.

Незабаром лікареві Лівсі подали коня і він поскакав. Але капітан весь вечір був тихий та сумирний і залишався таким ще багато вечорів.

Розділ II

ЧОРНИЙ ПЕС ПРИХОДИТЬ І ЙДЕ

Незабаром сталася перша з тих загадкових подій, завдяки яким ми відкараскались нарешті від капітана. Але, позбувшись його самого, ми не позбулися, як ви самі побачите, його заморочливих справ.

Стояла холодна зима з довгими тріскучими морозами та буревіями. І одразу стало зрозуміло, що мій бідолашний батько навряд чи побачить весну. Щодень йому гіршало. Хазяйнувати в трактирі довелося мені та моїй матері. Справи нас обсіли, і ми приділяли дуже мало уваги нашому неприємному постояльцеві.

Був січневий морозний світанок. Бухта посивіла від інею. Дрібні брижі ласкаво лизали прибережні камені. Сонце ще не встигло встати і тільки торкнуло своїми променями вершини пагорбів та морську далечінь. Капітан прокинувся раніше, ніж звичайно, і вирушив до моря. Під широкими полами його пошарпаного синього камзола погойдувався кортик¹. Під пахвою стирчала підзорна труба.

¹ Кортик — короткий вузький кинджал.

ЗМІСТ

Роберт Луїс Стівенсон

Острів Скарбів 5

Про автора..... 219

Даніель Дефо

Робінзон Крузо 223

Про автора..... 536